

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

§. III. Dubia circa materiam Obedientiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

Neque dicas, etiam omittendo votum incurri periculum peccandi contra obligationem voti. Nam votum, inquit, in talibus circumstantiis non videtur obligare: quia materia dubia quoad honestatem nequit esse materia voti. Confirm. Dubium de honestate materiae est formaliter dubium de substantia voti (idem die de juramento, aut alia promissione) quia honestas materiae essentialiter requiritur ad illud. Sed in dubio invincibili de substantia voti nulla est ejus obligatio, prout jam saepius dictum est: ergo nec in dubio invincibili de honestate materiae. Videatur Castrop. pu. 12. n. 2, Tambur. n. 22.

§. III.

Dubia circa materiam Obedientiae.

SUMMARIUM.

21. *Communis sententia obligat subditum ad obediendum in dubio, an res praecepta sit licita?* 22. *Quadam objectiones.* 23. *Soluntur.* 24. 25. 26. 27. *Limitationes communis sententiae.* 28. *An pertineat ad subditum inquirere, num superior recte praecipiat?* 29. *Valentinarius tenetur parere superiori prohibenti jejunium, vel recitationem breviarii.* 30. *Quid agendum militi in dubio, an bellum sit justum?*

XXI. **C**OROLLARIUM I. Subditus dubitans, an res, quam praecipit superior, sit licita, necne? in tali dubio, quando id adhibita morali diligentia vincere non potest, tenetur obedire. Sanchez. lib. 6. in Decal. cap. 3. n. 3. ubi quam plurimos refert. Castrop. pu. 13. n. 3. estque communis sententia contra Adrianum, & Gabrielem Vasquez. Ratio est: quia certa praesumptio Juris, adeoque possessio praecipendi stat pro superiore, qua spoliari ob dubium subditi non debet. Itaque licet superior subdito videatur praecipere quid legi Divinae adversum, non eximitur ab ob-

ligatione parendi, donec probaverit, se esse exemptum: sed quamdiu perseverat dubium de honestate rei præceptæ, tamdiu subditus non probat, se esse exemptum: quia superior habet jus præcipiendi non solum, quæ sunt reipsa licita, sed etiam illa, quæ non constat esse illicita, quæque illi prudenter apparent licita. Atque eo ipso, quod superior rem quampiam præcipiat, præsumendum est, eam prudenter ipsi apparere licitam, præcipientemque certo iudicare, se rectè præcipere. Non autem est æquum, ut certo superioris iudicio prævaleat dubium subditi.

XXII. Obijcies primo. Superior non possidet jus præcipiendi ea, in quibus est periculum peccati: sed in ijs, de quibus dubitat subditus, an sint licita? est periculum peccati; ergo superior non possidet jus ista præcipiendi. ergo subditus non obediendo superiori non aufert jus præcipiendi: quippe, quod nunquam habuit. Secundo. Subditus invincibiliter dubius, an præceptum sit impositum? illo non tenetur, ut constat ex dictis: sed dubius, an res præcepta sit licita, vel illicita? est dubius, an præceptum sit impositum? quia dubitat de aliquo, quod ad essentiam præcepti est necessarium: sicut dictum est de voto in §. *prac.* ergo dubius, an res præcepta sit licita, vel illicita? non tenetur præcepto. Tertio. Agere illud, de quo non magis constat, sitne licitum, an illicitum? est intrinsecè malum: sed obedire in tali dubio est ita agere; ergo in illo obedire est intrinsecè malum, ergo non potest fieri licitum propter præceptum superioris. Quarto. Quando exigitur aliquid, de quo dubito, an sit debitum? ad illud non tenor, donec constet, esse debitum, & urgenti debitum incumbit onus illud probandi: atqui in casu nostro superior à subdito quid simile exigit; quia exigit, ut sibi obediatur in re, de qua dubitatur, an sit debita ex obedientia: ergo. Quinto. In dubio, an materia voti, vel juramenti sit honesta, necne? nulla est obligatio voti vel

vel juramenti, sicut concessum est in *prac.* §. ergo etiam in dubio de honestate rei præceptæ nulla est obligatio præcepti, & Obedientiæ,

XXIII. Respondeo ad primum distinguendo mai. Superior non possidet jus præcipiendi ea, in quibus est periculum peccati, nisi ipsi prudenter videantur carere periculo peccati, conc. si sic videantur, neg. mai. dist. mi. sed in ijs &c. Est periculum peccati, ita tamen, ut superiori prudenter videantur carere hoc periculo, conc. ut non ita videantur, neg. vel: est periculum peccati in iudicio subditi, conc. in iudicio superioris, ex quo metienda est honestas præcepti & obligationis, neg. mi. &c. Ad secundum conc. mai. neg. mi. cum sua probatione. Habet enim sufficiens fundamentum iudicandi, rem præceptam esse honestam, iudicium videlicet præcipientis. Hoc siquidem, non verò proprii capitis placitum debet esse mensura honestatis in materia obedientiæ. Ad tertium dist. mai. agere illud, de quo non magis constat &c. tam in iudicio practico, quàm iudicio speculativo, est intrinsecè malum conc. solum in iudicio speculativo, neg. mai. dist. mi. est agere id, de quo non magis constat &c. in iudicio speculativo conc. in iudicio practico neg. mi. &c. cum enim iudicium superioris sit efficax, atque sufficiens motivum, ut subditus existimet, in eiusmodi dubio esse licitum hîc & nunc obedire, fit, ut præceptum superioris reddat per accidens licitum, quod re ipsa est fortè illicitum, & quidquid de ejus inhonestate obversatur intellectui, totum ex parte iudicij speculativi se teneat. Ad quartum dist. mai. quando ille, qui exigat, non est in possessione exigendi id ipsum, de quo dubitatur, an sit debitum, conc. si sit in tali possessione neg. mai. atqui superior est in certa possessione tum suæ superioritatis, tum meæ subjectionis, jurisque exigendi, ut obediam in re, quam prudenter iudicat esse licitam, esto, apud me oriatur dubium, an
fit

sit licita, ac debita ex virtute obedientiæ? Ad quintum transmissio Ant. (neque enim sic absolute concessum est *loc. cit.*) neg. conseq. disparitas est: quia subditus in ejusmodi dubio habet securissimam regulam formandi Conscientiam certam de honestate obedientiæ judicium videlicet, & voluntatem superioris, cujus est gubernare subditum in rebus dubijs. Atqui nil tale se offert dubitanti de honestate rei. votô, vel juramentô promissæ in casu, quo concessum est Ant. præsentis objectionis; sed sibi relinquitur: ergo &c.

XXIV. Limitatur tamen nostra, & communis sententia, ut subditus non teneatur obedire primo, quando ipsi constat, superiorem quoque præcipientem dubitare, an res à se præcepta sit licita? neque debitam ad vincendum id dubium adhibuisse diligentiam. Sanchez ubi supra n. 21. Castrop. n. 13. Ratio est: quia hîc superiori non favet possessio præcipiendi; quippe ad ea se solum extendens, quæ ipse prudenter credit esse licita. Atqui in casu nostro non potest prudenter credere, rem, quam præcipit, esse licitam, ergo. Unde subditus ita præcipienti non solum non tenetur, sed neque potest honestè obedire, quia prudentis non est conformare se præcepto, quod manifestè videt esse temerarium & periculosum. Quòd si superior conatus sufficienti diligentia vincere hujusmodi dubium quid tale præcipiat, de quo subditus dubitat, an sit licitum? tenetur obedire. Ratio est: quia ejusmodi dubium, cum sit invincibile, non aufert superiori possessionem, & jus eam rem præcipiendi. Sicut proinde post contractum bona fide matrimonium in dubio de ejus valore, quod facta morali diligentia vinci non potest, unus conjunx licitè petit, alterque tenetur reddere debitum, ita in posito casu superior licitè imperat, & subditus licitè paret; immò tenetur parere. Castrop. n. 11.

XXV. Non

XXV. Non tenetur subditus obedire secundo, quando versatur in dubio facti, sive alicujus delicti, cui annexa est irregularitas, in quo sequi tenetur tutiorem partem. Ita in dubio, an commiseris homicidium? quando superior non potens in hac irregularitate dispensare præciperet, ut celebrares, non posses celebrare. Ratio est: quia in tali dubio sequi teneris tutiorem partem, teque gerere tanquam irregularem propter præceptum Ecclesiæ, quod est in certa possessione, & in quo tuus prælatus dispensare non potest. Quare sicut ante præceptum peccasses, si in animum induxisses celebrare, ita & post præceptum peccares. Sayrus in *clavi lib. 1. c. 13. n. 38.* Vera est autem præfens doctrina, quoties in dubio facti circa censuras aliquis tenetur se reputare censurâ ligatum. Tunc enim constat evidenter, rem præceptam esse illicitam. Sanchez. *n. 22.*

XXVI. Non tenetur obedire tertio, quando res præcepta est insuper tam ardua atque difficilis, ut subditus merito dubitet, an illam superior ex hoc capite possit injungere, sitque intra limites potestatis illius? Cujusmodi essent v. g. longum iter, diuturna abstinencia, cruenta flagellatio. In his, & similibus non tenetur obedire, nisi re maturè discussâ constiterit, superiorem ea jubendo non excedere limites suæ potestatis. Ratio est: tum, quia non videtur æquum, ut quis onus extra modum grave certò subire teneatur, de quo est dubium, an possit imponi? *jugum enim Christi suave est, & onus ejus leve.* tale autem non esse videretur, si vellet, esse obediendum superiori tam austeræ præcipienti, etiam dum est incertum, an possit præcipere? tum, quia tanta, eaque certa rei præceptæ difficultas sumpta cum dubio de potestate præcipiendi præponderat possessioni (siqua hîc est) superioris, & favet potius libertati subditi. Sayrus *n. 40.* Sanchez. *n. 23.* Castrop. *n. 18.* Accedit, quòd subditus, dum agitur de propria

Q

pelle,

pelle, habeat notitiam certam & experimentalem, quodnam opus excedat, vel non excedat virium suarum facultatem, quod non ita nôsse solet superior. Unde prudenter utitur hac sua notitia, eamque in dubio prædicto licitè præfert iudicio superioris.

XXVII. Non tenetur, nec potest obedire quarto, quando superior aliquid præcipit, ex quo grave timetur damnum personæ tertix v. g. in honore, famâ, corpore, divitijs &c. veluti posset contingere, si prælatus religiosum juberet revelare privatum, & enorme crimen sui Confratris, aut si iudex inquirens in occultum delictum, rei que publicæ non perniciosum à testibus exigeret, ut manifestarent veritatem. Ratio est: tum quia inter duo mala minus est eligendum. Atqui minus malum est semel non obedire superiori in dubio, an justè præcipiat? quàm obedire in grave præjudicium tertij. tum, quia tertius est in certa possessione bonorum, famæ, honoris, corporis &c. Habet insuper certum jus, ne lædatur in illis absque manifesto titulo: ergo non est æquum ut per tuam obedientiam, de qua dubitas, an sit licita? in ejusmodi jure, & possessione turbetur, evidentique periculo perpetuæ infamiæ, vel alterius damni exponatur. Et hæc doctrina vel maximè vera est, quando persona, de cujus crimine interrogatur, est magnæ autoritatis, multumque reipublicæ utilis. Vide Sayrum *loc. cit. n. 41*. Quòd si obedientia subditi solum cedat in damnum proprium ipsius, potest in tali casu obedire, non tamen tenetur. Ratio est: quia potest jure suo cedere, quamvis non teneatur. Castrop *n. 16*.

XXVIII. Corollarium II. Quando superior non est prædictus eâ scientiâ, autoritate, morumque probitate, ut ipsius iudicium subdito honestatem præcepti, de qua ob graves rationes prudenter dubitat, possit efficere saltem probabilem, tenetur, dum commodè potest, uti Consilio doctorum hominum, seque

sequē adhibita morali diligentia de præcepti æquitate facere certiorē. Sylvester verbo *bellum* 1. q. 9. *conclus.* 3. & verbo *obedientia*. q. 2. Castrop. n. 10. Ratio est: tum, quia obligatio inquirendi veritatem in dubio, an operatio quæpiam sit licita? est omnibus naturaliter insita, ut sic operetur prudenter. Tum, quia in dubio, an præceptum divinum adversetur alteri præcepto naturali? tenemur studiosè inquirere, quodnam illorum sit exsequendum? ergo idem præstare debemus in dubio, an præceptum superioris sit honestum, vel contrarium alteri præcepto Divino? cùm præceptum superioris non possit esse efficacius præcepto Divino. Confirm. Subditus non est magis obligatus ad parendū superiori, quàm conjux conjugi ad reddendum debitum: atqui conjux dubius de valore matrimonii tenetur, antequàm reddat debitū, inquirere rei veritatem: ergo similiter subditus dubius de honestate præcepti tenetur, antequàm obediat, investigare, an superior rectè præcipiat? Sententia contraria, quam veriorē existimat Sanchez *loc. cit.* n. 19. est etiam probabilis. Ratio potissima hæc esse videtur: quia, ut docet S. Thom. q. 17. *de Verit.* a. 5. *ad* 4. Subditi non est examinare superioris præcepta, sed exequi, quamdiū non constat, rem præceptam esse illicitam. Adde, quòd hujusmodi examen, & inquisitio, num superior rectè præcipiat? cæcæ, ac simplicis obedientiæ perfectioni, quæ priscis Patribus tantopere placuit, multum adversetur.

XXIX. Corollarium III. Quando valetudinarius, aut alio impedimento laborans dubitat, an teneatur jejunare, abstinere à carnibus, recitare horas Canonicas? & sic de similibus, tenetur obedire Prælato præcipienti, ut non jejuset, ut non abstineat à carnibus, ut non persolvat horas. Ratio ex dictis est: quia subditus hîc solùm versatur in dubio, an id, quod præcipitur, sit licitum? atqui in hoc dubio tenetur obedire, dum aliud nihil obstat;

Q 2

ergo.

ergo. Neque periculum est violandi illa præcepta Ecclesiæ. quia præceptum Prælati in talibus dubijs habetur pro interpretatione legum, qua interpretatur, subditum dictis præceptis non obligari. Sanchez. *cit. n. 10.* Castrop. *n. 5.*

XXX. Corollarium IV. Miles principi, vel reipublicæ subditus in dubio, an bellum, ad quod vocatur, sit justum? merito pareret, ac militat. Laym. *lib. 2. tract. 3. c. 12. n. 8.* cum communi. Ratio est: quia princeps, vel respublica est in possessione præcipiendi, & subditus in obligatione parendi, quamdiu non constat de iniquitate præcepti. Neque ad militem pertinet nôsse, vel examinare causas belli; sed potius præsumere, principem, seu rempublicam illud non temerè & absque maturo consilio, justaque sententiâ decrevisse. De milite conductitio, qui postea jubetur inire bellum, de cujus justitia dubitat, idem dicendum est. Ob eandem rationem carnifex mercede conductus licitè exequitur latam à judice sententiam, tametsi de ejus justitia dubitet. Nam ad ipsum non pertinet hanc rem discutere. Laym. *loc. cit.* Hæc tamen dicta velim, si rationes dubitandi non sint admodum graves. Nam quando adsunt indicia valde probabilia, rumoresque de iniquitate belli, ita ut subdito ob graves atque urgentes rationes dubitandi præceptum & judicium principis, vel reipublicæ non videatur sufficere ad formandam rectam Conscientiam, tenebitur morali diligentia juxta suum captum belli æquitatem inquirere. Bonac. *disp. 2. de restit. q. ult. sect. 1. pu. ult. §. 2. n. 10.* Castrop. *pu. 14. n. 2.* Rationes peti debent ex dictis in *n. 27. & 28.* quæ in bello, re longè gravissima, vel maximè militant. Hæc autem doctrina præcipuè vera est de militibus, qui non sunt subditi. Hos quippe obediendi necessitas in tali dubio nequaquam excusat. Debent itaque, ut licitè dent nomem, inquirere de justitia belli, quod gesturus est princeps, cui volunt militare, dubiumque

biúmque speculativum de illa ex alijs principijs practicè deponere. quia aliàs temerè se conijciunt in periculum gravissimas injurias, ac damna inferendi illis, qui bellò petuntur. Videantur *citt.*

§. IV.

Dubia Miscellanea.

SUMMARIUM.

31. Quomodo procedendum in dubio legitimitatis? 32. Quomodo in dubio irregularitatis? 33. An dubius de gravi, vel extrema necessitate parentum possit ingredi Religionem? 34. An dubius de fructu correctionis teneatur proximum corrigere? 35. 36. Quid agendum Religioso Capitulari in dubio, an Novitius sit dignus suffragio ad professionem? 37. Quid in dubio casus reservati, vel jurisdictionis?

XXXI. **C**orollarium I. In dubio, an quis sit filius legitimus, vel non? habendus est pro legitimo. Sayr. ubi suprà n. 19. Castrop. pu. 5. n. 3. & seqq. Tambur. t. in Dec. c. 3. §. 7. verbo: legitimus cum communi. Ratio est: quia ejusmodi homo est in possessione sui honoris, donec probetur contrarium. Et hinc cum alijs legitimis potest paternam hæreditatem percipere. Quòd si verò peteret, atque prætenderet hæreditatem à cæteris jam aditam, suam legitimitatem, ceu fundamentum suæ intentionis, probare deberet. Ratio est: quia alij fratres essent in certa possessione, ipsèque non reus, sed actor. In dubijs autem reo potius favendum est, quàm actori. vide *citt.* De expositis infantibus non ita consentiunt DD. nam una sententia, quam etiam amplectitur Clariss. P. Paulus Mezger de Consc. dub. a. 4. §. 2. n. 14. tenet, hos esse habendos pro illegitimis, atque adeò non posse citra dispensationem ad ordines promoveri. Ratio est: quia filij legitimi non ita solent ex poni, sed plerúmque illegitimi. Quare ex communiter contingentibus oritur præsumptio illegimitatis